

Posudek rigorózní práce

Vít Zvěřina, *Obraz zářijových masakrů roku 1792 v západní historiografii*, Plzeň 2023, 145 stran.

Na počátku jen několik málo připomenutí. Dynamiku událostí v revoluční Francii výrazně akceleroval manifest velitele protifrancouzského seskupení spojeneckých vojsk brunšvického vévody Karla Viléma Ferdinanda z 1. srpna 1792, který v uvedeném dokumentu mj. hrozil, že srovná Paříž se zemí, jestliže bude ublíženo rodině krále. Reakcí na tento krok byla výrazná radikalizace v Paříži, kde 10. srpna 1792 převzala faktickou moc revoluční obecní rada – komuna. Události ze srpna prakticky znamenaly konec konstituční monarchie a odtud vede přímá cesta k tragickým událostem z počátku září 1792, kdy ve dnech 2.–5. září 1792 nepřilíš početná skupina pestrého složení (většinou patrně šlo o příslušníky chudiny a řemeslníky) postupně násilím vnikla do několika pařížských věznic, kde povraždila 1100–1400 vězňů, kteří podle mínění vrahů byli hrozbou pro revoluci. Tento fakt nemůže obstát, protože podle střízlivých odhadů více než polovina zavražděných nebyli političtí vězni, v pařížských „nápravných zařízeních“ byly v této době i děti. Velmi pozoruhodné je, že oba nejvlivnější mocenské orgány v Paříži – tedy komuna a Zákonomodárné shromáždění – neudělaly vůbec nic, aby tomuto běsnění vyvrhelů a lůzy zabránily.

Vít Zvěřina si vytkl jako badatelský cíl zjistit a zhodnotit, jak tyto neblahé události hodnotila historiografie, publicistika, popřípadě i další autoři trojího zaměření – liberálního, konzervativního a marxisticko-komunistického. Na tomto místě je třeba říci, že výzkum stěžovala skutečnost, že podstatná část pramenů k této problematice byla zničena za

pařížské Komuny v roce 1871, což je velká škoda zvláště pro to, že by si celá záležitost zasloužila posouzení forenzního psychologa. Minimálně pro první skupinu (z výrazných představitelů jmenujme Adolpha Thierse, Thomase Carlyla, F. A. Migneta, Benjamina Constanta, Alexise de Tocquevilla a Pierra Carona, popřípadě Lenôtra, Mortimera či Ternauxe) působí jako zarážející skutečnost, že se místy snaží najít přijatelné racionální vysvětlení příčin těchto masakrů. Liberálové zkoumali, jaký byl v dané souvislosti vliv institucí, jednotlivých osobností, co způsobilo toto násilí menšiny, jakou roli hrál v celé věci strach z následků případně cizí intervence. Vzhledem k tomu, že šlo o poměrně nevelkou skupinu pachatelů (podle některých svědectví to nebyla ani stovka lidí) by bylo třeba hledat odpověď na otázku, proč nezasáhly komuna nebo Zákonodárné shromáždění, byť k tomu nepochybně měly prostředky. Tvrzení o „revoluční legitimitě“ těchto krvavých zločinů je třeba rozhodně odmítnout.

Názory druhé skupiny posuzovatelů – konzervativní (Burke, Taine, Gaxotte, Dawson, z pozdějších pak Tulard, Bluche, Gautherot) – většinou prezentují kritická a správná hlediska a nehledají irelevantní vysvětlení krvavých zločinů. Někteří autoři z této skupiny se výslovně věnovali zářijovým masakrům (Bluche, Gautherot).

Konečně je tu třetí skupina, socialisticko-komunistická (Marx, Blanc, Albert Mathiez, Lefebvre, Hobsbawm, Rudé). Zajímavé je, že nikdo z této skupiny nenabídl práci věnovanou především zářijovým masakrům. Není divu, že někteří autoři z této skupiny masakry ospravedlňují jako důsledek „revoluční legitimacy“ a pokouší se o „rehabilitaci lidu“, který měl údajně jen jednat „v rámci přirozeného vývoje“.

Předložený text prokazuje autorovu solidní znalost prezentované tematiky, informace o jednotlivých autorech a jejich dílech budí respekt. Koncepce práce je promyšlená a vyvážená, při posuzování jednotlivých děl

si autor zachovává vysokou míru objektivitu. Také slovesná stránka textu má potřebnou kvalitu. Jestliže by se autor z hlediska odborného zájmu hodlal v budoucnu zabývat Francouzskou revolucí, pro rozšíření jeho pohledu by bylo parně nutné bádát ve francouzských archivech, věnovat pozornost dobovému tisku, popřípadě aktivitám významných osobností. Na závěr mohu s potěšením konstatovat, že předložený text splňuje všechny požadavky kladené na rigorózní práce a doporučuji ho k obhajobě.

V Hostivici. 14. srpna 2023

Prof. PhDr. Aleš Skřivan, CSc.